

SOCIOLOGIA URBANA

Professor: Josep Pont Vidal

Curs 1994-1995

**FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTIQUES
I DE SOCIOLOGIA**

Objectius del curs

Estem assistint a Europa des de finals de la dècada dels 80 i a Amèrica Llatina des de començaments del present deceni, a una revaloració de la ciutat en diferents aspectes: com a motor econòmic, com a centre d'innovació, com a centre de difusió cultural i com a lloc de convergència entre l'estat i la societat civil, entre les esferes considerades pública i privada.

Paral·lelament, es pot observar a les grans ciutats dels països industrialitzats, un augment de la polarització en els camps econòmic, social i territorial, on apareix un agreugament dels conflictes socials i de les diferències culturals. Les grans ciutats espanyoles i de Catalunya es troben, igualment, immerses en el procés de divisió i reorganització. Aquesta dinàmica comporta un augment de la marginalització de determinats grups de la població -especialment els immigrants estrangers i moltes dones-, els quals es veuen cada cop més empesos cap a la perifèria de la societat.

D'altra banda, a les ciutats d'Àsia, Àfrica i Amèrica Llatina, ha tingut lloc una polarització de l'estructura territorial als nivells laboral i social. La seva extensió no és comparable a la de les grans ciutats dels països industrialitzats del nord, on s'observen dues tendències: el centre de la ciutat "moderna" s'ha envoltat per una anella de 'slums', o bé, d'altra banda, dins del mateix centre de la ciutat, es constitueixen al voltant dels edificis públics, comercials, fàbriques, nous 'slums' que poden ser definits com a illes de pobresa administrades de forma "autònoma" pels seus habitants.

Arran de les qüestions exposades i partint d'un punt de vista teòric, aquesta assignatura té per objecte l'anàlisi de casos pràctics (p.ex.: "El Pla del Delta del Llobregat", "Pla de renovació de Ciutat Vella", ànalisi de la marginalitat a una ciutat d'un país del "Tercer Món") i l'estudi de qüestions referents a com abordar els problemes relatius al procés col·lectiu de reproducció a les aglomeracions -ciutats- en que es produeixen i com es duen a terme els processos de participació ciutadana.

Des de un punt de vista pràctic, està prevista una visita col·lectiva al Centre de Documentació de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona (Campus de Bellaterra).

- Els antecedents del plantejament metropolità (1953-1963)
- El període democràtic: de l'urbanisme de resistència al projecte olímpic (1979-1992)
- La Barcelona post-olímpica: necessitats d'intervenció

Contingut del programa

1 Introducció

- Primera aproximació a la Sociologia Urbana: l'estudi de la ciutat i la seva formació històrica
- La relació amb altres disciplines afins: geografia, demografia, ecologia humana

2 Els clàssics de la Sociologia Urbana

- La ciutat segons Marx, Durkheim i Weber
- La cultura urbana: Simmel i Wirth
- L'Escola de Chicago: Park, Burgess, Mackenzie
- Marxisme i estructuralisme: Lefebvre
- Moviments socials urbans: Castells
- L'ecologia urbana: Hawley
- Utopies urbanes
- Darrers punts de vista teòrics: societat de risc: U.Beck, ciutat multicultural: U.Ratke

3 La formació de les ciutats

- Teoria dels llocs centrals
- Ciutat capitalista: processos d'industralització
- Industrialització i formació de ciutats
- La ciutat industrial i la classe obrera
- L'ecologia humana

4 Moviments socials urbans

- Les revoltes a les ciutats durant els anys 60
- Política de la vivenda i sindicalisme urbà
- Estructura urbana
- Pobresa urbana
- Tribus urbanes
- Els "nous moviments socials" i la ciutat

5 La Barcelona Metropolitana

- La regió metropolitana de Barcelona en el sistema urbà europeu.
- Els antecedents del plantejament metropolità (1953-1979)
- El període democràtic: de l'urbanisme de resistència al projecte olímpic (1979-1992)
- La Barcelona post-olímpica: necessitats d'intervenció

6 Planificació de la ciutat

- Planificació municipal dins de la planificació de desenvolupament municipal.
- La participació del ciutadans en la planificació
- Possibilitats de cooperació entre la sociologia i la planificació municipal.

7 Ciutats dels països del sud.

- Urbanisme i influències internacionals
- Urbanització en el "Tercer Món"
- La III Conferència Mundial de la Població a El Cairo
- Els pobladors i l'Estat a Amèrica Llatina
- Les dimensions socials de la marginalitat

8 Altres aspectes dels municipis a Catalunya:

- Els municipis i la sensibilització per la pau
- Els agermanaments entre ciutats
- Els municipis i la cooperació internacional

Criteris d'avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitza de forma continuada. Es a dir, per tal d'aprovar-la, els alumnes hauran de superar les proves proposades durant els dos quatrimestres del curs. D'una banda, s'haurà de realitzar una recensió escrita i la presentació oral sobre un dels temes que inclou el programa.

D'altra banda, els alumnes hauran de realitzar un projecte de recerca orientat cap a la pràctica. Aquest projecte es podrà realitzar de forma individual o col·lectiva (màxim 3 alumnes), sota la supervisió tutoritzada del professor. Tan en la recensió escrita com en el projecte, es valorarà especialment la maduresa intel·lectual, el seu sentit crític i la capacitat de relació i de síntesi, així com la claretat expositiva.

Bibliografia

- Castells, M. (1971), Problemas de investigación en sociología urbana. Siglo XXI, Madrid.
- Castells, M. (1986), La ciudad y las masas. Sociología de los movimientos sociales urbanos. Alianza Universidad. Madrid.
- Castells, M. (1985), Movimientos sociales urbanos. Siglo XXI Mexico.
- Childe, G. (1950), "The Urban Revolution", a: Town Planning Review, 21 abril 1950.
- Childe, G. (1954), Los orígenes de la civilización. FCE, México.
- Durkheim, E. (1967), La división social del trabajo. Prometeo, Buenos Aires.
- Engels, F. (1977), 1872, El problema de la vivienda y las grandes ciudades. Gustavo Gili, Barcelona.
- Engels, F (1976), Situación de la clase obrera en Inglaterra. Ed. Futuro, Buenos Aires.
- Giner, S. (1979), Sociedad masa: crítica del pensamiento conservador. Ed. Península. Barcelona.
- Harvey, D. (1977), Urbanismo y desigualdad social. Siglo XXI. México.
- Hawley, A.H. (1962), Ecología urbana. Ed Tecnos. Cap.VI Habitat y población, pags.93-114
- Jacobs, J. (1967), Muerte y vida de las grandes ciudades. Ed. península, Barcelona.
- Marx, K. (1987), 1845-46, La ideología alemana. Ed. Laia. Barcelona
- Mumford, L. (1961), The City in History: its Origins, its Transformation and its Prospects. Nueva York.
- Lefebvre, H. (1968), Le droit à la ville, Paris, (Trad. cast. "El derecho a la ciudad", Ed. Península, Barcelona.
- Simmel, G. (1988), "Las grandes urbes y la vida del espíritu", a: El individuo y la libertad. Ensayos de crítica de la cultura. Península. Barcelona. pags. 247-262.
- Touraine, A. (1965), Sociologie de l'action. Seuil, Paris, cap II.
- Park, R.E./Burgess, E.W./McKenzie, R.D. (1925), The City. Chicago.
- Riesmann, L. (1960), The Urban Process. The Free Press. (Trad. cast. "El proceso urbano", Gustavo Gili, Barcelona.

Sennet, R. (1978), El declive del hombre público. Ed. 62, Barcelona.

Sennet, R. (1975), Vida urbana e identidad personal. Ed. 62. Barcelona.

Weber, M. (1959), Economía y sociedad. Cap. "La ciudad". FCE México.

Área metropolitana de Barcelona

Pla Estratégic Barcelona-2000. (1994), Els àmbits d'influència de Barcelona.

Mancomunitat de Municipis. Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1990.

Serra, J. (1990), La ciutat metropolitana. Delimitacions, desconcentracions, desequilibris.

Ciutats de Catalunya

AA.VV. (1983), Evolució urbana de Catalunya. La magranada, Barcelona.

Bonal, E./Costa, J. (1979), Sòl urbà i classes socials. Ed. Blume, Barcelona.

García, E./Tatjer, M./Vilanova, J.M. (1983), L'habitatge a Catalunya, Ed. Jaume Bofill, Barcelona.

Ciutats d'Espanya

Colegio Economistas de Madrid (1991), las grandes ciudades: debates y propuestas. Madrid.

VVAA. Jornada: "Calidad de vida en las ciudades: la ciudad que queremos". Valencia, noviembre 1993.

Europa

Borja, J. (1990), Políticas para la ciudad europea de hoy.

Nel.1o, O. (1990), Políticas urbanas en una Europa en transición.

Sociología urbana en los países del Sud

Cardoso, F.H./Faletto, E. (1969), Desarrollo y dependencia en América latina. Siglo XXI, México.

Gilbert, A. et al. (1982), Cities, Poverty and Development: Urbanization in the Third World. Oxford University Press.

Gunther Frank, A. (1967), Capitalism and Underdevelopment in Latin America.

VVAA. (1985), Barcelona Conference on Giant Cities, February 25 to March 2 1985. Corporació Metropolitana de Barcelona y International Social Sciences Council. Barcelona.

Geografia urbana

Johnson, J.H. (1980), Geografia urbana. Oikos-Tau, Vilasar.

Johnston, R.J. (1980), City and Society: an Outline for Urban Geography. Penguin Books, Harmondsworth.

Indicadores

Ajuntament de Barcelona. Barcelona Económica. Indicadors económics de Barcelona.

Ajuntament de Barcelona. El mercat inmobiliari de Barcelona.

Àrea Metropolitana. Barcelona Mancomunitat de Municipis. Estadístiques Municipals.

EUROSTAT: Regio (Regional Data Base). Data Service & Information GmbH. Gesellschaft für wirtschaftsanalyse und Prognose.

Oficina Internacional Trabajo. Ginebra. Estadística de Ingresos y gasto de los hogares.

Unión de Ciudades Capitales Iberoamericanas UCCI, (1989). Capitales Iberoamericanas. Madrid.

United Nations. Compendium of Human Settlements Statistics. United Nations, New York.